

ЗВІТ

**в рамках проєкту СОС «Дитячі містечка» «Консультавання 7-ми громад (Івано-Франківськ, Городенка, Коломия, Ірпінь, Бородянка, Фастів, Боярка), які входять до проєкту «Право на сім'ю: усунення системних прогалин – підтримка реформ системи захисту дітей в Албанії, Білорусі, Вірменії, Північній Македонії та Україні»
щодо аналізу документів та надання онлайн-консультацій Фастівській міській територіальній громаді**

Вступ.

Проєкт охоплює сім громад, включаючи Фастівську міську територіальну громаду, яка бере активну участь у трансформаційній ініціативі, спрямованій на зміцнення місцевого управління та підвищення ефективності систем захисту дітей через стратегічне планування та бюджетування.

Для Фастівської територіальної громади цей проєкт має особливе значення, оскільки залізничний транспортний вузол, який знаходиться в серці громади у м. Фастів є однією із найбільш ключових станцій в Україні, відтак, як під час активних бойових дій в Київській області, так і зараз Фастівська громада пропускає через себе величезну кількість людей.

Основна мета діяльності спеціалістів ЮК «АРМАДА» в рамках цього проєкту полягає в наданні допомоги Фастівській громаді у складанні місцевих бюджетів, що ефективно розподіляють ресурси на соціальні послуги. Ця ініціатива не тільки спрямована на безпосередню підтримку потреб дітей та сімей, але й прагне закласти основу для системних змін у адміністративних структурах громади та на загальнодержавному рівні. У зв'язку з введенням воєнного стану на території України, соціальна робота у Фастівській територіальній громаді набула особливої важливості, особливо в контексті зростання кількості дітей, сімей з дітьми та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги. В цьому контексті визначення потреб населення, потенційних отримувачів соціальних послуг, співставлення зазначеного із спроможностями громади щодо надання соціальних послуг та відображення зазначеної інформації у бюджетних програмах є надзвичайно важливим завданням.

Джерела отримання інформації.

Для проведення аналізу бюджетних процесів Фастівської міської територіальної громади було запитано наступні документи:

1. Стратегію розвитку територіальної громади.
2. Середньострокові прогностичні та програмні документи економічного і соціального розвитку територіальної громади щодо розвитку та забезпечення надання соціальних послуг.
3. Програму економічного та соціального розвитку територіальної громади.
4. Прогноз місцевого бюджету, який охоплює звітний та два наступних роки.
5. План діяльності на середньостроковий період (на звітний та два наступних роки) головного розпорядника коштів, що реалізує політику у сфері соціальних послуг.
6. Паспорти бюджетних програм, в межах яких надаються соціальні послуги в громаді.
7. Статут ОТГ (органу місцевого самоврядування).
8. Регламент діяльності (роботи).
9. Рішення про утворення виконавчого органу (комітету).

10. Рішення про утворення старостинських округів.
11. Положення про старосту.
12. Структура ОТГ (органу місцевого самоврядування).
13. Положення про структурні підрозділи (департаменти, управління, відділи, сектори тощо);
14. Положення про місцевий фінансовий орган (установа, що здійснює функції зі складання прогнозів місцевих бюджетів, складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету).
15. Посадові інструкції начальників (директорів) структурних підрозділів;
16. Затверджені програми соціально-економічного розвитку громади, пов'язані із усиновленням, опікою над дітьми, питаннями функціонування дитячих будинків та інтернатів;
17. Положення про цільові фонди пов'язані із усиновленням, опікою над дітьми, питаннями функціонування дитячих будинків та інтернатів.

У відповідь на запит Фастівською міською територіальною громадою були надані наступні документи:

1. Звіт за результатами визначення потреб у соціальних послугах населення Фастівської міської територіальної громади (Додаток 5 до Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах);
2. Рішення Фастівської міської ради Київської області від 22.12.2023 року № 577-XLV-VIII «Про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Фастівської міської територіальної громади на 2024 рік»;
3. Рішення Виконавчого комітету Фастівської міської ради №162 від 17.04.2023 року "Про розроблення Програми комплексного відновлення території Фастівської міської територіальної громади Фастівського району Київської області".
4. Статут територіальної громади.

Аналіз отриманих документів.

I. Стратегія розвитку територіальної громади.

1. У Фастівської громади відсутня затверджена стратегія розвитку. Оскільки наявність стратегій у територіальних громадах прямо передбачена Законом України «Про засади державної регіональної політики», рекомендуємо Фастівській громаді якомога швидше затвердити стратегію, передбачивши в ній можливість покращення надання соціальних послуг, заходи щодо захисту прав та інтересів дітей у відповідності до стратегій та мети деінституціалізації.

II. Програма соціального, економічного та культурного розвитку Фастівської територіальної громади

Аналіз Програми соціально-економічного та культурного розвитку Фастівської міської територіальної громади на 2024 рік

Соціальні послуги

Програма передбачає надання соціальних послуг, таких як:

- **Соціальне забезпечення:** підтримка малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, ветеранів та учасників бойових дій.
- **Охорона здоров'я:** капітальні ремонти медичних установ, придбання медичного обладнання.
- **Освіта:** комп'ютеризація шкіл, впровадження STEM-освіти, створення умов для інклюзивної освіти.
- **Соціальна підтримка:** підтримка дитячих будинків сімейного типу та патронатних сімей, соціальний супровід сімей з проблемами інвалідності, безпритульності, насильства та малозабезпеченості.

Заходи щодо захисту прав дітей

Програма включає заходи щодо захисту прав дітей:

- **Правова та психологічна допомога** дітям та їх родинам.
- **Підтримка дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей.**
- **Соціально-психологічна підтримка** для дітей у складних життєвих обставинах.
- **Інформаційні кампанії** для підвищення обізнаності щодо прав дітей.
- **Навчальні та виховні заходи** для розвитку дітей та підлітків.

Зосередженість програми

Програма зосереджена на:

- Сталому економічному розвитку.
- Підвищенні рівня життя та якості життя населення.
- Підтримці соціально вразливих груп населення.
- Розвитку соціальної інфраструктури.

Основні джерела фінансування

- Кошти місцевого бюджету.
- Державні субвенції.
- Благодійні внески та гранти від міжнародних організацій.
- Інші джерела, не заборонені законодавством України.

Плюси програми

- **Комплексний підхід:** охоплює всі ключові сфери життєдіяльності громади.
- **Інвестиційна привабливість:** передбачені заходи для залучення інвестицій.
- **Підтримка соціально-вразливих груп:** значна увага приділяється підтримці вразливих груп населення.

- **Енергозбереження та екологія:** акцент на впровадження енергоефективних технологій та покращення екологічного стану громади.

Мінуси програми

1. **Фінансова залежність:** основне фінансування здійснюється за рахунок місцевого бюджету, що може обмежити виконання заходів у разі нестачі коштів.
2. **Ризики воєнного стану:** реалізація багатьох заходів може бути ускладнена через непередбачуваність ситуації в країні.

Рекомендації

1. **Залучення додаткових джерел фінансування:** розширити співпрацю з міжнародними донорами, фондами та грантовими програмами.
2. **Гнучкість та адаптація:** розробити механізми швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі.
3. **Прозорість та звітність:** підвищити рівень прозорості та регулярного звітування перед громадою про виконання програми.

Висновки

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Фастівської міської територіальної громади на 2024 рік є комплексним документом, який враховує державні та регіональні стратегічні пріоритети. Вона спрямована на покращення якості життя мешканців, розвиток соціальної інфраструктури, підтримку соціально-вразливих груп населення та залучення інвестицій. Проте для успішної реалізації програми важливо залучати додаткові фінансові ресурси та адаптувати заходи до поточних викликів.

Щодо відповідності програми соціального, економічного та культурного розвитку меті деінституціалізації.

Мета деінституціалізації

Деінституціалізація спрямована на створення умов для виховання дітей у сімейному середовищі, зменшення кількості дітей у закладах інституційного догляду та забезпечення підтримки сімейних форм виховання.

Відповідність Програми меті деінституціалізації

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Фастівської міської територіальної громади на 2024 рік передбачає заходи, які відповідають меті деінституціалізації:

1. **Підтримка дитячих будинків сімейного типу та патронатних сімей:**
  - Програма включає фінансову підтримку та соціальний супровід для прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу.
  - Передбачено навчання та підготовка батьків-вихователів, що сприяє покращенню якості виховання дітей у сімейних умовах.
2. **Соціальний супровід сімей:**

- Програма передбачає соціальний супровід сімей, які мають проблеми з інвалідністю, безпритульністю, насильством, незабезпеченістю.
- Соціально-психологічна підтримка для дітей у складних життєвих обставинах сприяє попередженню інституційного догляду.

3. Інформаційно-роз'яснювальна робота:

- Програма включає проведення інформаційних кампаній, які підвищують обізнаність населення про права дітей і можливості виховання дітей у сімейних умовах.

Відповідність стратегії деінституціалізації в Україні

Основні положення стратегії деінституціалізації в Україні включають:

- Профілактика соціального сирітства.
- Розвиток сімейних форм виховання.
- Зменшення кількості інституційних закладів.

Програма Фастівської громади відповідає цим положенням наступним чином:

- **Профілактика соціального сирітства:** соціальний супровід сімей та соціально-психологічна підтримка дітей спрямовані на попередження соціального сирітства.
- **Розвиток сімейних форм виховання:** підтримка та навчання батьків-вихователів, фінансова допомога дитячим будинкам сімейного типу.
- **Зменшення кількості інституційних закладів:** зосередженість на підтримці сімейних форм виховання сприяє зменшенню кількості дітей у інституційних закладах.

Плюси програми (в контексті деінституціалізації)

1. **Підтримка сімейних форм виховання:** фінансова та соціальна підтримка дитячих будинків сімейного типу та патронатних сімей.
2. **Соціальний супровід:** надання допомоги сім'ям у складних життєвих обставинах.
3. **Інформаційна підтримка:** кампанії щодо обізнаності населення про права дітей.

Мінуси програми (в контексті деінституціалізації)

1. **Залежність від фінансування:** ефективність реалізації заходів залежить від стабільного фінансування.
2. **Недостатня деталізація:** необхідно розробити конкретні плани щодо деінституціалізації.

Рекомендації

1. **Залучення додаткових ресурсів:** активніше залучати міжнародні організації та благодійні фонди для підтримки програм деінституціалізації.
2. **Деталізація планів:** розробити конкретні заходи та плани щодо деінституціалізації.
3. **Моніторинг та оцінка:** впровадити чіткі механізми моніторингу та оцінки ефективності реалізації заходів.

Висновки

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Фастівської міської територіальної громади на 2024 рік відповідає меті та стратегії деінституціалізації в Україні. Вона включає заходи щодо підтримки сімейних форм виховання та соціального супроводу сімей, спрямовані на зменшення кількості дітей у інституційних закладах. Впровадження рекомендованих заходів допоможе підвищити ефективність програми та забезпечити крашу підтримку дітей і сімей у громаді.

II. Статут територіальної громади м. Фастова

Аналіз Статуту територіальної громади м. Фастів

Актуальність

1. Місцеве самоврядування:

- Положення про місцеве самоврядування відповідає чинному законодавству України. Це підтверджує правову основу діяльності місцевих органів самоврядування, таких як сільські, селищні та міські ради. Статут включає принципи незалежності та самостійності у вирішенні місцевих питань, що залишається актуальним для сучасної системи управління.
- Однак, враховуючи розвиток децентралізації в Україні, варто перевірити, чи відповідають всі положення останнім змінам у законодавстві.

2. Соціальний захист та підтримка дітей:

- Статут включає положення про забезпечення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що є важливим аспектом соціальної політики.
- Для актуалізації цього розділу можна додати конкретні програми підтримки, враховуючи нові виклики, такі як збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб через військові дії.

3. Управління майном та розвиток громад:

- Положення про управління комунальним майном і затвердження програм соціально-економічного розвитку залишається актуальним.
- Важливо оновити програми розвитку з урахуванням сучасних потреб громади, включаючи інфраструктурні проекти та екологічні ініціативи.

4. Визначення потреб у соціальних послугах:

- Положення щодо визначення потреб у соціальних послугах є важливими для забезпечення адресності допомоги. Актуалізація цих положень має включати сучасні методики оцінювання потреб та залучення цифрових технологій для ефективного управління даними.

Орієнтованість статуту відповідно до потреб Фастівської територіальної громади

- Статут загалом відповідає потребам Фастівської територіальної громади, забезпечуючи основи для ефективного місцевого самоврядування та соціального захисту.
- Однак, для більшої унікальності варто включити конкретні місцеві ініціативи та проекти, що відображають специфіку громади, такі як підтримка місцевих підприємців, розвиток туристичної привабливості міста тощо.

Унікальність

- Статут містить загальні норми, характерні для більшості територіальних громад в Україні. Це забезпечує відповідність законодавству, але зменшує унікальність документу.
- Для підвищення унікальності можна додати положення, що відображають специфіку громади, її історію, культурну спадщину та стратегічні напрямки розвитку.

Плюси, які можна виділити після аналізу Статуту:

- Відповідність чинному законодавству.
- Збалансованість у розподілі повноважень між органами місцевого самоврядування.
- Чіткі положення щодо соціального захисту та підтримки дітей.

Мінуси, які можна виділити після аналізу Статуту:

- Відсутність конкретних місцевих ініціатив та проектів.
- Потреба в актуалізації з урахуванням останніх змін у законодавстві та соціально-економічних умов.
- Недостатня увага до сучасних викликів, таких як інтеграція внутрішньо переміщених осіб.

Рекомендації

- Оновити статут, враховуючи останні зміни в законодавстві України, зокрема в контексті децентралізації.
- Додати конкретні місцеві ініціативи та програми, що відображають потреби та особливості Фастівської територіальної громади.
- Включити сучасні методи управління та оцінювання соціальних послуг, використовуючи цифрові технології.
- Розглянути можливість включення екологічних та інфраструктурних проектів до програм розвитку громади.

Висновок

Статут територіальної громади м. Фастів є основоположним документом, що забезпечує правову основу для діяльності місцевого самоврядування. Він відповідає чинному законодавству України, але потребує оновлення для врахування сучасних викликів та потреб громади. Збалансований розподіл повноважень і чіткі положення щодо соціального захисту є його сильними сторонами, однак додавання місцевих ініціатив і програм може підвищити його унікальність і ефективність.

Висновки за результатами аналізу документів:

Плюси

1. Відповідність законодавству:

○ Документи загалом відповідають чинному законодавству України, забезпечуючи правову основу для діяльності місцевого самоврядування та соціального захисту.

2. Комплексний підхід:

○ Програми соціально-економічного розвитку включають заходи в ключових сферах життєдіяльності громади, таких як соціальне забезпечення, охорона здоров'я, освіта, та підтримка соціально вразливих груп.

3. Підтримка вразливих груп:

○ Значна увага приділяється підтримці малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, ветеранів, учасників бойових дій, а також дітей, позбавлених батьківського піклування.

4. Зосередженість на розвитку інфраструктури:

○ Документи передбачають заходи з капітального ремонту медичних установ, придбання медичного обладнання, комп'ютеризації шкіл та впровадження інклюзивної освіти.

5. Енергозбереження та екологія:

○ Акцент на впровадження енергоефективних технологій та покращення екологічного стану громади.

Моменти, що потребують доопрацювання

1. Відсутність затвердженої стратегії розвитку:

○ У Фастівській громаді відсутня затверджена стратегія розвитку, що є порушенням Закону України «Про засади державної регіональної політики».

2. Фінансова залежність:

○ Реалізація багатьох заходів залежить від фінансування з місцевого бюджету, що може бути обмеженим у разі нестачі коштів.

3. Недостатня деталізація планів:

○ Документи потребують більшої деталізації конкретних планів та заходів щодо деінституціоналізації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

4. Потреба в актуалізації:

○ Деякі положення потребують оновлення з урахуванням останніх змін у законодавстві та соціально-економічних умов.

5. Відсутність місцевих ініціатив:

○ Документи містять загальні норми, характерні для більшості територіальних громад в Україні, що зменшує їх унікальність.

Рекомендації

1. Розробка та затвердження стратегії розвитку:

○ Рекомендується розробити та затвердити стратегію розвитку громади, враховуючи потреби покращення соціальних послуг, захисту прав дітей та інших пріоритетних напрямків.

2. Залучення додаткових ресурсів:

○ Активніше залучати міжнародні організації, благодійні фонди та грантові програми для підтримки програм соціально-економічного розвитку.

3. Деталізація планів та програм:

○ Розробити більш детальні плани щодо деінституціоналізації, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та інших актуальних питань.

4. Прозорість та звітність:

○ Підвищити рівень прозорості та регулярного звітування перед громадою про виконання програм та заходів.

5. Впровадження сучасних методів управління:

○ Включити сучасні методи управління та оцінювання соціальних послуг, використовуючи цифрові технології.

6. Унікалізація документів:

- Додати конкретні місцеві ініціативи та проекти, що відображають специфіку громади, її історію, культурну спадщину та стратегічні напрямки розвитку.

Загальні висновки

Документи Фастівської міської територіальної громади забезпечують правову основу для діяльності місцевого самоврядування та соціального захисту. Вони відповідають чинному законодавству України, але потребують оновлення для врахування сучасних викликів та потреб громади. Збалансований розподіл повноважень і чіткі положення щодо соціального захисту є їх сильними сторонами, однак додавання місцевих ініціатив і програм може підвищити їх унікальність і ефективність. Впровадження рекомендованих заходів допоможе підвищити ефективність програм та забезпечити кращу підтримку мешканців громади.

Проведення консультації Фастівській міській територіальній громаді.

I. Щодо обраних тем для консультацій з громадами.

Під час проведення аналізу документів було виявлено наступні запити, які є актуальними для Фастівської міської територіальної громади:

1. Роз'яснення законодавства щодо формування місцевих бюджетів (включно щодо планування за програмно-цільовим методом).
2. Роз'яснення щодо повноважень територіальних громад (органів місцевого самоврядування) у формуванні бюджетних запитів та розпорядженні бюджетними коштами.
3. Роз'яснення щодо порядку розрахунку вартості соціальних послуг.
4. Роз'яснення щодо порядку впровадження та надання платних соціальних послуг.
5. Роз'яснення щодо порядку залучення донорських програм та субвенцій.

Відтак консультація, яка була надана громаді була побудована з урахуванням зазначених запитів та план консультації було сформовано наступним чином:

1. Формування та планування місцевих бюджетів.
2. Повноваження структурних підрозділів органів місцевого самоврядування в контексті бюджетних правовідносин.
3. Джерела фінансування надання соціальних послуг.
4. Розрахунок вартості соціальної послуги.
5. Порядок надання платних послуг.

Під час розгляду першого питання фахівцями ЮК «Армада» було висвітлено головні особливості програмно-цільового методу в бюджетному процесі та проаналізовано інструменти, які застосовуються при плануванні та формуванні місцевих бюджетів.

Особливу увагу було приділено порядку складання та затвердження бюджетних програм: визначення мети бюджетної програми, завдань, які будуть виконуватись, результативних показників та відповідальних виконавців.

Друге питання стосувалось повноважень структурних підрозділів.

Під час даного блоку було розглянуто можливості використання в роботі органів місцевого самоврядування статей Конституції України, а саме застосування статей 19 та 92 Конституції.

Також було проаналізовано принципи «належного урядування» та дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування.

Під час цього ж блоку, нами було запропоновано представникам громад, при прийнятті управлінських рішень, використовувати так званий «тест статтею 2 Кодексу адміністративного судочинства України».

Окремо приділено увагу можливості використання судової практики та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні своїх владних повноважень та прийнятті управлінських рішень.

Під час розгляду третього питання було проаналізовано можливості залучення державних субвенцій та благодійної допомоги для оплати надання соціальних послуг або реалізації інших соціальних проєктів.

В даному аспекті було проаналізовано можливості органів місцевого самоврядування отримувати благодійну допомогу як безпосередньо кінцевий отримувач такої благодійної допомоги (для забезпечення діяльності такого органу місцевого самоврядування) так і з метою передачі такої благодійної допомоги іншим особам, які її потребують (у вигляді грошової допомоги, товарів чи послуг).

Четверте питання стосувалось безпосередньо процесу розрахунку вартості соціальних послуг. Під час його розгляду було проаналізовано якими саме нормативно-правовими актами регулюється розрахунок вартості соціальних послуг, як проводити розрахунок та як такий розрахунок затверджувати.

При розгляді п'ятого питання особливу увагу було приділено саме порядку надання платних соціальних послуг та було надано відповіді на запитання: коли це можливо? На підставі чого проводиться надання платних соціальних послуг? Хто такі послуги може надавати? В яких документах вони повинні бути закріплені?

З урахуванням вищевикладеного, під час консультацій Фастівській міській територіальній громаді були надані роз'яснення щодо усіх вищенаведених питань.

Особливу увагу під час проведення консультацій фахівці ЮК «Армада» звернули на оформлення громадою таких ключових документів якими затверджуються повноваження органів місцевого самоврядування, таких як:

1. Статути ОТГ;
2. Положення про структурні підрозділи, неприбуткові організації, комунальні підприємства, які підпорядковуються органам місцевого самоврядування.
3. Програми соціально-економічного розвитку.
4. Бюджетні програми.
5. Бюджетні запити тощо.

При цьому було виявлено, що представники громади, які беруть участь у бюджетному процесі, розуміють, які документи потрібно готувати. Однак, виникають труднощі із затвердженням повноважень надавачів соціальних послуг, що може призводити до непорозумінь і невизначеності у процесі роботи, пов'язаних із реалізацією власних можливостей задля максимально ефективного здійснення діяльності такими надавачами.

Окремо стоїть питання щодо залучення коштів державного бюджету (обласного бюджету) та благодійної допомоги на реалізацію певних процесів у громаді. Залучення додаткових коштів є надзвичайно важливим для громади, оскільки це розширює фінансові можливості, дозволяє реалізувати інфраструктурні проєкти, покращувати якість соціальних послуг і підтримувати економічний розвиток.

З урахуванням вищезазначеного, громаді були надані рекомендації:

1. Приділити значну увагу для визначення потреб населення у соціальних послугах.
2. Передбачити у статутних документах послуги, які надаються відповідними органами у громаді.
3. Провести розрахунок вартості соціальних послуг.
4. Закріпити права та повноваження осіб залучених до планування та формування бюджету у відповідних документах.
5. Використовувати кошти державного бюджету та донорських організацій.
6. Проводити аналіз якості наданих соціальних послуг.

Висновки.

Аналіз документів та надання онлайн-консультацій Фастівській міській територіальній громаді в рамках проєкту СОС «Дитячі містечка» виявили ряд сильних сторін та потенційних областей для покращення. Серед позитивних аспектів слід відзначити відповідність документів чинному законодавству, комплексний підхід до соціально-економічного розвитку громади, значну увагу до підтримки соціально вразливих груп та акцент на енергоефективність і екологію.

Однак, були виявлені також важливі моменти, що потребують доопрацювання. Зокрема, відсутність затвердженої стратегії розвитку громади, фінансова залежність від місцевого бюджету, недостатня деталізація планів щодо деінституціалізації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, потреба в актуалізації положень з урахуванням останніх змін у законодавстві та недостатня увага до місцевих ініціатив.

Рекомендації, надані Фастівській громаді, включають розробку та затвердження стратегії розвитку, залучення додаткових фінансових ресурсів, більш детальну розробку планів та програм, підвищення прозорості та звітності, впровадження сучасних методів управління соціальними послугами та унікалізацію документів. Впровадження цих заходів допоможе підвищити ефективність програм та забезпечити кращу підтримку мешканців громади, а також закласти основу для системних змін в адміністративних структурах громади та на загальнодержавному рівні.